

Posudek oponenta bakalářské práce

Ústav sociální práce Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové

Autor(ka) závěrečné práce: **Anna Uhlířová**

Název závěrečné práce: **Život dětí a péče o děti, které tráví své dětství a dospívání v náhradní rodinné péči**

Jméno oponenta: **Mgr. Iva Junová, Ph.D.**

Hodnocení formulace hlavního cíle práce:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění: V bakalářské práci lze nalézt cílů několik. Cíl práce je poprvé formulován již v anotaci práce: „zjistit, jaký je rozdíl mezi ústavní a pěstounskou péčí, v kterých případech se vyskytují možná rizika při umisťování respondentů do náhradní rodinné a výchovné péče, která by se mohla podílet na nepříznivém vývoji psychického zdraví u těchto dětí a jaká je zde možnost prevence před vznikem těchto potencionálních dopadů.“

Cíl je pro potřeby bakalářské práce formulován příliš široce, košatě a terminologicky nepřesně (sporné je použití pojmů „respondentů“, „možná“, „mohla“, „potencionálních“...).

Na str. 31 je jiná formulace cíle práce: „zjistit, zda je pro dítě po odebrání z biologické rodiny výhodnější umístění do náhradní rodinné péče než do ústavní péče.“

Cíl praktické části je formulován opět odlišně (str. 8): „cílem bylo porovnat pomoci řízených rozhovorů a analýzy dokumentů aktuální psychický stav dětí v náhradní ústavní péči a náhradní rodinné péči, který může být z důsledku odběru od biologických rodičů narušený a může mít nepříznivý dopad na rozvoj psychického zdraví dítěte.“

Hodnocení struktury práce:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění: Práce je teoreticko-praktická, v rozsahu 50 stran. Text teoretické části je členěn do čtyř hlavních kapitol, kterým však chybí sepětí s tématem práce i jejím cílem. Struktura kapitol působí roztržitě, vzhledem k nešťastně formulovaným cílům jde text po povrchu a neposkytuje potřebnou oporu pro praktickou část.

První kapitola je věnovaná rodině, ale není jasné, proč je do práce zařazená. Druhá kapitola řeší syndrom CAN. Jde o jednu z možných příčin pro odebrání dítěte z jeho rodiny, ale téma je vytržené z kontextu a opět chybí vazba na téma a cíl práce.

Teprve třetí kapitola popisující možnosti náhradní výchovy sytí cíl práce, ale vzhledem k zaměření praktické části není šťastně uchopená. Zůstala pouze u popisu možností, vychází z legislativních dokumentů, ale neřeší dopady na dítě. Podobně je to u kapitoly čtvrté.

Některé kapitoly jsou příliš krátké, např. 1.1.5.1 má jen 3 řádky.

Hodnocení teoretické části práce:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění: V teoretické části práce jsou závažné nedostatky při práci s odbornou literaturou. U některých částí textu chybí zdroj, např. kapitola 1.1.4 představuje poruchy funkcí rodiny, ale zdroj

zde chybí. V textu kapitoly se objevuje pouze jedna publikace, která je z roku 1986. V kapitole 1.1.5.1 je použitý statistický údaj a není uvedeno, odkud je čerpán.

Text není stavěn na komparaci pramenů, ale jedná se často o pouhé převzetí textu z jediné publikace, bez komentáře autorky, porovnání s jinými zdroji, vysvětlení, jak se text vztahuje k cíli práce (např. kapitola 1.4.1).

V textu se odkazuje na publikace Matějčka, přitom jde o Matějčka.

V teoretické části práce postrádám vysvětlení pojmů, se kterými pracuje praktická část (např. psychické stavy dětí, adaptace, patologické jevy, vzorce chování, potřeby dítěte...).

Hodnocení metodické části práce:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění: Jak už bylo napsáno výše, formulace cíle praktické části práce je zavádějící. Cíl „zjistit a porovnat pomoci řízených rozhovorů aktuální psychický stav dětí v náhradní ústavní péči a náhradní rodinné péči“ nepřísluší sociálním pracovníkům, ale psychologům, psychoterapeutům nebo psychiatrům.

V textu chybí podkapitola věnovaná popisu vzorku respondentů (informantů). Až z transformační tabulky je patrné, že odpovědi na první dva dílčí cíle poskytly rozhovory s terapeuti, zatímco třetí cíl byl plněn na základě rozhovorů s dětmi.

Hlavní výzkumná otázka (str. 31) nereaguje na cíl praktické části, ale na cíl celé práce: „*Je pro dítě výhodnější být po odebrání z biologické rodiny umístěno do náhradní rodinné péče než do ústavní péče?*“

Tři dílčí cíle mají své limity:

DC 1: *Zjistit a porovnat pohledy psychologů a terapeutů na psychický stav dětí umístěné mimo biologické rodiny do ústavní a pěstounské péče* – psychický stav dítěte je psychický jev, který odráží okamžité nastavení psychiky ve vztahu k situaci. Je individuálně specifický a způsobený škálou faktorů, proto nelze tuto kategorii příliš zobecňovat. Smysl by dávalo spíše zkoumat, jak pobyt v daném prostředí děti mění, tedy dlouhodobý proces, ne jen aktuální stav.

DC 2: *Zjistit a porovnat názory psychologů a terapeutů na rozdíly pěstounské a ústavní péče* – o jaké rozdíly se jedná? Má smysl porovnávat názory na rozdíly?

DC 3: *Zjistit a porovnat spokojenost dětí umístěné v ústavní a náhradní péči* – spokojenost dětí je kategorie, která opět nebyla v teoretické části práce řešena.

Za hranou etiky jsou tazatelské otázky, které se vztahují k DC3 a byly kladeny dětem vyrůstajícím v dětských domovech a v náhradní rodinné péči.

Na TO 4: *Kdyby sis mohl/a vybrat mezi pěstounskou péčí a dětským domovem, co by to bylo?* některé děti asi nedokázaly odpovědět, protože pěstounskou péčí nezažily. Autorka byla překvapená ze zjištění, že děti byly spokojené tam, kde jsou. Pokud by se v teoretické části práce více věnovala psychologickým souvislostem tématu, asi by dokázala výsledky lépe interpretovat a možná by od těchto otázek upustila.

Za poškozující a necitlivé považují zejména TO 1: *Jaké to pro tebe je být zde umístěn?*, TO 4: *Kdyby sis mohl/a vybrat mezi pěstounskou péčí a dětským domovem, co by to bylo?*, TO 5: *Kdybys měl/a kouzelnou hůlku, která by změnila tvou situaci, co by se změnilo?* a TO 6: *Kdybys měl/a jedno kouzlo, které by tě dostalo na vysněné místo, kam by to bylo?*

Z odpovědí dětí je patrné, že reagovat na tyto otázky pro ně nebylo příjemné ani jednoduché: „*Chtěla bych být doma s nevlastní mámou.*“, „*Všechno bych vrátil zpět, aby se to všechno vůbec*

nestalo.“, „Aby to vypadalo úplně stejně jako předtím, než jsme se sem dostali.“, „Domov.“, „Za mámou domů.“, „Město, kde jsme vyrůstali.“...

Hodnocení zpracování výsledků výzkumu:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění: Výsledky šetření jsou strukturovány podle dílčích cílů. Autorka na získaná data aplikovala postup doporučený pro vyhodnocování informací. Problém celé práce spočívá v tom, že došlo k odtržení teoretické a praktické části práce. Proto jsou východiska k praktické části postavená „na vodě“.

Pro výzkum byla zvolena kvalitativní strategie. V závěru práce se nečekaně objevuje vyjádření k hypotézám (str. 38, 44). Nerozumím, o jaké hypotézy se jedná.

Hodnocení naplnění cílů a zpracování závěrů práce:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění: Vzhledem k problematické formulaci cíle/cílů nelze potvrdit jejich naplnění.

Hodnocení formální stránky práce:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění: V práci se objevují překlepy, jazykové a stylistické chyby. Např. jen v Obsahu práce (str. 7): odskočení stránky u úvodu a závěru, *syndrom can, emperická, rizika*.

Názvy publikací v soupisu literatury mají být psány kurzívou.

Přílohy se nezapočítávají do rozsahu práce.

Anotace by neměla být totožná s anotací uvedenou v přihlášce k tématu práce.

Hodnocení přínosu práce pro praxi sociální práce či sociální politiky:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění: Zvolené téma lze chápat mezioborově. Vztažnost tématu práce k oboru autorky lze vnímat více v teoretické části práce. Praktická část směřuje k jiným profesím (psycholog, terapeut, vychovatel...).

Další připomínky:

Otázky k obhajobě:

1. O respondentech se nedozvídáme příliš informací. Jaký byl věk dětských informantů? Byly tazatelské otázky pro děti konzultovány s psychologem?
2. Podle jaké metodologické literatury autorka postupovala? Mohla by více objasnit, proč si v kvalitativním šetření stanovila dopředu hypotézy? A o jaká východiska se při jejich formulaci opírala?

3. Na str. 46 je odvážné tvrzení: *„Během tohoto výzkumu jsem došla k cíli, že na „porouchání“ dětské psychiky nemá vliv odchod dítěte z biologické rodiny do nového prostředí ať už do prostředí ústavní péče nebo prostředí pěstounské péče, ale že k narušení psychiky dochází povětšinu času již při pobytu v biologické rodině.*
Co si lze představit pod pojmem „porouchání“ psychiky? A z jakých výsledků toto tvrzení vychází?

Celkové zhodnocení práce:

A B C D E F (hodící se potrhnete nebo zakroužkujete)

Odůvodnění:

Je třeba ocenit, že si autorka zvolila téma aktuální, na tvorbě práce je jistě patrné její vnitřní zaujetí pro téma a motivace pro změny v praxi péče o děti vyrůstající mimo biologickou rodinu. Bakalářská práce má však mnoho nedostatků, které jsou na hranici přijatelnosti. Lze je částečně zdůvodnit tím, že se jedná o první odborný text autorky. Na kvalitě práce se nejvíc negativně podepsala nevhodná formulace cíle, která způsobila tematickou bezbřehost a rozbíhavost jednotlivých částí. Práce nepůsobí jako kompaktní celek. Další problémy lze nalézt v teoretické i v praktické části. Jako velice sporný považuji postup sběru dat u dětských informantů, který mohl děti vyrůstající mimo rodinu ještě víc poškodit.

V Hradci Králové dne 16. 5. 2021

Mgr. Iva Junová, Ph.D.